

YHDESSÄ -UUSPERHEEN PALIKAT

Noora Vänni
Uusperheneuvojakoulutus
Supli 2018
Kehittämishanke

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	3
2	UUSPERHE.....	3
	2.1 VANHEMMUUDEN MALLIT JA NIIDEN MURTUMINEN.....	4
	2.2 JAETTU VANHEMMUUS.....	5
	2.3 UUSPERHEEN KEHITYSVAIHEET.....	6
3	UUSPERHENEUVOJAKOULUTUS.....	7
4	YHDESSÄ – PALIKAT.....	8
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	9
6	LOPUKSI.....	9
7	LÄHDELUETTELO.....	10

LIITE 1

Yhdessä-palikat - ohjekirja

1 JOHDANTO

Uusperheitä on tilastoitu Suomessa olevan yli 50 000. Todellinen määrä lienee kuitenkin arviota suurempi. Erilaisia perheitä näkyy kaikkialla, mutta silti vertaamme erilaisten perheiden toimivuutta ns. ydinperhemalliin. Lakimme tuntee vain ydinperhekäsitteen. Tähän on onneksi tulossa muutos ja pikkuhiljaa koko yhteiskunta herännee ymmärrykseen, että ”mun, sun ja meidän lapset” muodostavat lain silmissäkin perheen, uusperheen.

Ymmärrystä ja osaamista kohdata erilaisia perheitä on tarve lisätä eri ammattikunnissa. Uusperheneuvoja on koulutettu Suomessa noin 200. Näiden ammattilaisten joukko kasvaa vuosi vuodelta. Itse työskentelen lastensuojelussa ja koin tarvitsevani muuttuviin perhemalleihin lisää osaamista ja tietoa henkilökohtaisen kokemukseni lisäksi. Siitä syystä hain Suplin koulutukseen.

Tarkastellessani uusperhe-käsitettä sekä vanhemmuutta laajemmin, huomasin kiinnostäväni huomiota äitipuoli-teemaan. Vanhemmuus yksistään on vaikeaa, saatikka kun toimitaan vanhempana ei-biologiselle lapselle. Äitipuolena oleminen on jatkuvaa tasapainoilua omien tunteiden kanssa. Äitipuoleksi kasvaminen ei tapahdu hetkessä ja siinä puolison tuki on tärkeässä roolissa. Lapsen biologinen äiti ei välttämättä hyväksy äitipuolta ja pahimmillaan hankaloittaa lapsen ja äitipuolen välejä. Isän / isäpuolen rooli ei varmasti ole yhtään sen helpompi.

Tässä työssä käsittelen uusperheen vanhemmuutta lyhyesti. Pohdin kommunikaation merkitystä ja kuinka sitä olisi mahdollista lisätä tai tarvittaessa, kuinka avata keskusteluyhteys, kun uuspari on haastavan arjen keskellä jo hukanneet toisensa.

Uusperheen perheytymisprosessista ollaan jo hyvinkin tietoisia. On tutkittu, että perheytyminen etenee tietyissä sykleissä. Jotta ihannelopputulokseen päästään, on kuljettu useamman vuoden mittainen polku, mikä sisältää valtavan määrän tunteita niin aikuisissa kuin lapsissakin. Yhdessä kollegani Kimmo Hollménin kanssa pohdimme, että perheytymisessä tärkeintä on kommunikointi, jotta uuspari ei erkane toisistaan käsittelemättömien asioiden vuoksi. Ja koska avoin vuorovaikutus ja keskustelu on ajoittain haastavaa, kehitimme työvälineen kommunikoinnin tueksi. Yhdessä-palikat on peli, työväline ja oiva apu toiveiden, haaveiden ja ristiriitojen selvittämiseen, toimivamman arjen tueksi.

2 UUSPERHE

Uusperheeksi kutsutaan perhettä, jossa vähintään toisella puolisoilla on lapsi/lapsia aiemmasta suhteesta. Uusperheitä on erilaisia. Uusperhe voi syntyä eron jälkeen tai leskeyden seurauksena. Uusperheen muotoutuminen ei ole kivuton prosessi ja se vie aikaa. Monen uusperheellisen olisikin hyvä olla tietoinen siitä, kuinka monimuotoinen uusperhe on rakenteiltaan. Pelkästään se, että ymmärtää uusperheen erilaisuuden ja luopuu ydinperheen haaveesta, voi auttaa sopeutumaan todelliseen tilanteeseen. Uusperheessä yhdistyy monta ihmisryhmää: ex-perhe, molempien lähtöperheet ja suku. Monimutkaisen rakenteen vuoksi uusperheessä opetellaan pitkään erilaisia vuorovaikutuksen tapoja ja sääntöjä. (www.vaestoliitto.fi)

Vuonna 2014 on tilastoitu yli 50 000 uusperhettä. Luku ei ole täysin paikkaansa pitävä, koska lapsella katsotaan olevan vain yksi virallinen koti. Esimerkiksi vuoroviikkoasuminen tarkoittaa lapsella kaksi kotia ja näin ollen uusperheitä voisi olla jopa yli 100 000.

2.1 Vanhemmuuden mallit ja niiden murtuminen

Erilaiset perheet, kuten uusperheet, yksinhuoltajaperheet ja sateenkaariperheet ovat nopeasti yleistyneet Suomessa ja muualla Pohjois-Euroopassa. Moninaiset perhemuodot ovat tuttuja, mutta silti suomalaisten perhekäsitys on vankkumattoman perinteinen: perheeseen kuuluvat aviopari ja heidän lapsensa. ”Ehjä” ydinperhe on monen mielestä ihanneperhe. Ydinperheellä on myös yhteiskunnallinen instituution asema ja sen mukaan lait ovat kirjoitettu. Aiempina vuosina myös tutkijat pitivät ydinperhettä normiperheenä, johon uusperhettä verrattiin. Tänä päivänä näin ei enää ole. (Murtorinne-Lahtinen, 2013: 21-22.)

Äidin, isän ja lasten muodostamassa ydinperheessä äidillä ja isällä oli erilaiset, toisiaan täydentävät roolit. Naisen kutsumuksena oli ennen kaikkea olla äiti. Äidin paikka oli kotona, lapsia kasvattamassa ja hoitamassa. Ajateltiin, että lasten kasvatus perheessä kuului äidille, koska luonto oli varustanut naisen siihen ja koska ”äiti kasvattaa paremmin”. Isän tehtäväksi jäi elättää perhettä. Äitiydestä annetaan usein ihanteellinen kuva. Äiti on hellä ja rakastava, uhrautuva. Kun äitiyttä ihannoivia uskomuksia liitetään yhteen, syntyy äitimyytti.

Äidin, isän ja lasten muodostaman ydinperheen tarina ei ole kuitenkaan kuin parinsadan vuoden ikäinen. Sitä ennen perhe käsitti ”koko talon” palvelijoihin. Silti ydinperhe ja äitimyytti sinnittelevät sitkeästi. Äitimyyttiä on vahvistanut myös psykoanalyttinen teoria.

Sen mukaan äiti on pienelle lapselle tärkeämpi vanhempi kuin isä. (Murtorinne-Lahtinen, 2013: 22.)

Nykyinen äitimyytti on päivitetty versio entisestä. Enää naiset eivät ole niin sidoksissa äitiyteen kuin ennen. Edelleen toki ihaillaan, jos äiti on kotona lapsia kasvattamassa ja hoitamassa, mutta hän käy myös töissä ja hänellä on omaakin aikaa. Äidillä saa olla kielteisiäkin tunteita. Häntäkin saa väsyttää ja harmittaa.

Tutkimusten mukaan äitimyytti vaikuttaa siihen, miten äitipuolet ymmärtävät roolinsa uusperheessä. Äitimyyttiin uskovat myös äidit itse. Äitimyytin mukaisia vaatimuksia on olla aina lapsiaan rakastava ja kärsivällinen sekä äidin tulee olla uhrautuva ja epäitsekkäs. Amerikkalaistutkimuksen mukaan äitipuolet kokevat äitipuolena olemisen vielä vaativampaa kuin äitinä olemisen. Äitipuolen tulee olla moninkertaisesti hyvä ja epäitsekkäs. Hänen pitää rakastaa lapsipuoliaan odottamatta ja/tai saamatta takaisin vastarakkautta.

2.2 Jaettu vanhemmuus

Toimiva uusperhe tarvitsee pärjäävät vanhemmat. Uusparin tulisi keskenään sopia, millainen järjestely on juuri heidän perheelleen sopiva. Onko yhteinen päätös, että vanhemmuus jaetaan vai halutaanko, että molemmat hoitavat omat lapsensa. Tällöin syntyy helposti ns. poteroja eikä perhe ole yhtenäinen vaan perheessä asuu kaksi erillistä yksikköä, mikä ei välttämättä ole pidemmän päälle toimiva ratkaisu.

Ns. jaettu vanhemmuus ei ole historiallisesti kovin vanhaa perua, vaan vain noin 1960-luvulta, jolloin äidit lähtivät kodeista työelämään ja isien oli otettava osansa kodinhoidosta ja lasten kasvatuksesta. Jaetussa vanhemmuudessa naiset jakavat tasa-arvoisesti vanhemmuutta puolisonsa kanssa.

Vanhemmuutta voidaan jakaa (tai nimittää) myös juridisesti, sosiaalisesti ja psykologisesti. Vaikka lapset eivät olisi biologisia, voi uusperheen vanhempi toteuttaa sosiaalista tai psykologista vanhemmuutta. Sosiaalisessa vanhemmuudessa uusi puoliso on aikuinen ihminen lapsen elämässä, joka voi syöttää, tehdä läksyjä tai vaikka viettää vapaa-aikaa tämän kanssa. Psykologisessa vanhemmuudessa lapsi itse kokee uusperheen vanhemman omaksi isäkseen tai äidikseen. (www.vaestoliitto.fi)

2.3 Uusperheen kehitysvaiheet

Kuten kaikki perheet ja parisuhteet, myös uusperheet käyvät läpi kehityksen eri vaiheet. Kun kaksi aikuista perustaa uusperheen, he tuovat mukanaan joskus hyvinkin erilaisia kokemuksia ja ajatuksia perheistä. Ihan alkuvaiheessa uusi aikuinen voi olla varuillaan suhteessa perheen sisäisiin ja biologisiin suhteisiin. Usein myös lapsipuolten biologinen vanhempi tulee tietämättään vahvistaneeksi näitä suhteita yrittäessään suojella lastaan ja pelätessään uutta epäonnistumista. Pian kuitenkin epävarmuus ja pelko väistyvät haaveiden ja mielikuvien tieltä. Alkaa uusperheen kehitysvaiheiden läpikäyminen, joka saattaa kestää kauankin. Erilaisten uusperheen kehityskaarta hahmottelevien tutkimusten mukaan uusperheen perheidentiteetin vakiintumiseen voi mennä 4-15 vuotta. Gestalt-instituutissa kehiteltiin kokemussykliä, johon perustuu myös Papernow'n vuonna 1984 kehittämä uusperhesykli. Kyseisen syklin mukaan uusperheen kehitysvaiheet alkavat mielikuvavaiheesta ja päättyvät ratkaisuun, jolloin uusperheen identiteetti on varma. On kuitenkin muistettava, että vaikeuksia kohdatessa perhe saattaa taantua aikaisempiin vaiheisiin, mutta etenee niissä kuitenkin nopeammin kuin aiemmin.

❖ Unelma onnesta

- ns. kuherruskuukausi
- luotetaan rakkauteen
- aikuiset uskovat kaikkien olevan onnellisia
- pyritään hyvittelemään lapselle rikkoutunutta perhettä
- lasten toive kuitenkin useimmiten on, että omat vanhemmat palaisivat takaisin yhteen ja äiti/isäpuolet poistuisivat elämästä

❖ Hämmennys

- arki ei sujukaan
- jokainen pohtii omaa rooliaan ja paikkaansa
- ristiriidat ja toteutumatta jääneet haaveet nousevat pintaan
- mustasukkaisuus, torjutuksi tulemisen pelko, hämmennys, ulkopuolisuus

❖ Täysrähinä

- tunteet purkautuvat
- pettymys, syyllisyys, viha
- ristiriitojen ja vaikeiden tunteiden käsittely alkaa
- päätetään joko jatkaa yhdessä tai erota

- avoin keskustelu tunteista on edellytys suhteen jatkumiselle
- ❖ Perheytyminen
- perhe ns. vakiintuu
- parisuhteella on vankka perusta
- aikuiset ovat ”me” ja lapset ovat löytäneet paikkansa
- riidat pystytään ratkomaan nopeammin ja helpommin
- yhteinen historia on alkanut syntyä
- ”meidän tarina, meidän perhe”

3 UUSPERHENEUVOJAKOULUTUS

Suomen Uusperheiden Liitto ry kouluttaa työssään uusperheitä kohtaavia sosiaali-, terveys- ja kasvatustalon ammattilaisia uusperheneuvojiksi. Tällä hetkellä Suplin koulutuksen saaneita on noin 200 ammattilaista ympäri Suomen.

Uusperheneuvojakoulutuksen tarkoituksena on lisätä työntekijöiden valmiuksia ja välineitä kohdata työssään uusperheitä sekä auttaa hahmottamaan ja ymmärtämään erilaisia perhemalleja. Tavoitteena on opettaa uusia vuorovaikutustaitoja eri perheenjäsenten mm. sosiaalisten vanhempien kohtaamiseen. Menetelmäkoulutuksena Uusperheneuvojakoulutus antaa välineitä toimia sovittelijana erilaisissa perheneuvotteluissa.

<https://supli.fi/uusperheneuvojakoulutus-2/>

Uusperheneuvojan näkökulmasta uusperheneuvonta on kohtaamista, välittämistä ja rinnalla kulkemista. Se on myös kuuntelemista, kysymistä, asioiden ja toimintamallien peilaamista, työkalujen ja tuen antamista sekä toivon ylläpitämistä. Se on uusparin tai uusperheen ja uusperheneuvojan välistä yhteistyötä. <http://www.uusperheneuvoja.fi/uusperheneuvonta/>

Kun uusperhe saa apua ja tukea sen haasteisiin, parisuhteeseen ja vanhemmuuteen liittyviin kysymyksiin sekä uusperhedynamiikan herättämiin haasteisiin, niin uuspari saa kokemuksen siitä, että he yhdessä ovat auttaneet uusperhettä selviämään. Tämä lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta ja muita positiivisia tunteita parisuhteessa ja perheessä. Sen seurauksena uusperheen perheytyminen etenee ja se alkaa toimia paremmin perheenä.

<http://www.uusperheneuvoja.fi/uusperheneuvonta/>

4 YHDESSÄ – PALIKAT

Yhdessä-palikat syntyivät yhteisen pohdinnan tuloksena, kuinka haastavaa uusperheen arki on kaikkine muuttuvine tekijöineen. On asioita, joille et uusperheen vanhempana voi mitään ja asioita, minkä päälle sinulla kuitenkin on mahdollisuus yrittää rakentaa jotain teidän perheen omaa, jotain kaunista, mistä myöhemmin tulee teidän perheen tapa ja myöhemmin perinne.

Pohdittiin kommunikaation merkitystä. Usein oletetaan puolison tietävän, mitä toinen haluaa. Yhteisymmärryksen ja suunnittelun kautta vasta voidaan luoda yhteisiä haaveita tulevalle, yhteistä kasvatustapaa ja yhteisiä arjen sääntöjä. Koettiin, että keskustelu on avainasemassa toimivassa uusperheessä ja tästä syystä ryhdyttiin pohtimaan, minkälaisia keinoja ja välineitä ammattilaisella on keskustelun tukemiseksi. Yhdessä-palikat saivat alkunsa.

Palikoista voi rakentaa perinteisen ”huojuvan tornin”, mutta koska ei ole tarkoitus horjuttaa yhdenkään perheen arkea, päätettiin ryhtyä kasaamaan vankkaa rakennelmaa, mikä kuvastaa yhdessä rakennettua perheen toimintamallia. Rakennelman pohjana toimii ns. parisuhteen perusta. Uuspari nimeää yhdessä vähintään kolme heidän arkea tukevia tekijöitä. Peli etenee niin, että pari joutuu pohtimaan sekä ulkopuolelta tulevia arkea helpottavia ja ilahduttavia tekijöitä sekä arjen haasteita. Jotta pelissä voidaan edetä, vaatii se hyvää kommunikointia ja yhdessä suunnittelua. Yhdessä-palikoita voidaan hyödyntää oikeastaan mihin tahansa uusperheen ongelmaan. Palikoita voidaan soveltaa esimerkiksi parisuhteen vahvistamiseksi, jaetun vanhemmuuden tavoitteluun, seksuaalisuuden herättämiseen tai voimistamiseen, sekä muiden toiveiden ja tarpeiden kohtaamiseen. Uusperheneuvojan tehtävänä on mahdollistaa keskustelut antamalla tarvittaessa ns. tukisanoja. Uusperheneuvoja voi antaa myös yleisesti hyviksi havaittuja vinkkejä, mikäli pari kokee ne omakseen.

Peliä voidaan pelata joko itsenäisesti perheen kesken tai sitten ammattilaisen ohjauksessa. Pelissä ei voi tehdä virheitä vaan kaikki keskustelu on onnistumista ja etenemistä, niin pelissä kuin arjessakin. Ja kuten tekstissä jo aiemmin mainittiin, peliä voi pelata myös perinteisesti huojuvana tornina vaikkapa perheen yhteisessä peli-illassa.

Yhdessä-palikoilla pelasi kaksi pariskuntaa testimielessä suunnitteluprosessin aikana. Lisäksi vinkkejä palikoiden laatimiseen saatiin kouluttaja Kirsi Heikinheimolta, joka kehotti

pohtimaan palikoiden kokoa, jotta niiden käyttö olisi luontevaa myös isommallakin henkilöllä. Yhdessä-palikat valmistettiin vammaisten toimintakeskuksessa Tiklissä, Kaarinassa. Kaikki palikat ovat käsin tehtyjä ja omannäköisiä. Pelin ohjeista pyrittiin tekemään mahdollisimman selkeät ja yhdellä lukukerralla ymmärrettävät. Ohjeiden viimeistely osoittautui yllättävän haastavaksi, koska peli itsessään oli jo muuttunut prosessin edetessä itselle niin omaksi ja itsestään selväksi, että sen auki kirjoittaminen tuntui jäävän koko ajan vaillinaiseksi.

Yhdessä-palikat ovat nyt valmiit käyttöön ja myyntiin.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Uuspari kipuilee perheytyessään ja kasvaessaan vanhemmiksi toisen lapsille. Äitipuolen roolissa voi kokea joutuvansa olemaan sivustaseuraaja ja täysivaltaiseksi aikuiseksi pääseminen edellyttää vahvaa yhteistyötä vähintään oman puolison kanssa. Sama koskee toki isäpuoltakin. ”Sun ja mun lapset” aiheena nostattaa alkuihastuksen jälkeen myös negatiivisiakin tunteita, mutta kun kaikki löytävät paikkansa ja vanhemmuus on jaettua, arki yleensä helpottuu. Yhtenä välineenä ammattilainen voi käyttää Yhdessä-palikoita työskennellessään uusparin kanssa, jotta molempien ajatukset, mielipiteet ja kokemukset tulevat näkyväksi.

Yhdessä-palikoita testattiin kehittämisprosessin aikana useita kertoja. Tukisanoja pohdittiin tarkkaan ja ne pyrittiin valitsemaan mahdollisimman kattavasti toimivamman keskustelun etenemiseksi. Testiryhmän käytössä palikat osoittautuivat käyttökelpoisiksi. Erilaisiin ristiriitoihin saatiin luotua korjausehdotuksia sekä toimivan arjen merkitys korostui uuspareille ns. arkipalikoita nimettäessä.

Itse otamme ehdottomasti Yhdessä-palikat työvälineeksi ja mahdollistamme niiden käytön muillekin. Palikat ovat myynnissä ja niiden monipuoliseen käyttöön on mahdollista saada menetelmäkoulutus Uusperheluennon oheen.

6 LOPUKSI

Uusperheneuvjakoulutus kokonaisuudessaan on ollut antoisa ja ajoittain tuskallinenkin polku kasvaa ja kehittyä sekä ammattilaisena että omana itsenäni. Oppiminen ei ole

tapahtunut ilman kipuilua eikä mitään osaa koulutuksesta ole voinut tarkastella vain ammattilaisen silmin. Kasvu on vaatinut matkailua itseän, aitoa ja rehellistä pohdintaa, reflektointia, eikä kipuilutakaan ole välttytty. Toisaalta oivallukset ja kehittyminen on ollut palkitsevaa. Ymmärrys ja anteeksianto on antanut nöyryyttä kohdata tulevatkin asiakkaat ihmislähtöisesti ja samanarvoisesti. Tämä kehittyminen on ollut mahdollista vain tämän mahtavan porukan kanssa, mielettömän osaavien kouluttajien ohjaamana. Yhdessä jaetut ilot ja surut ovat hitsauttaneet UPN18-porukan niin tiiviiksi kokonaisuudeksi, että en usko kilometrien ja ajan pääsevän väliimme. Sitä ainakin toivon. Kiitos Kirsi ja Eeva, kiitos rakkaat kollegat!

7 LÄHDELUETTELO

Murtorinne-Lahtinen, Minna 2013: Hyvä paha äitipuoli. Kirjapaja, Helsinki

Uusperheneuvoja-koulutuksen luentojen materiaalit 2018, Supli

Nettilähde

<https://supli.fi/tietoa-uusperheen-kehitysvaiheista/>

<https://supli.fi/uusperheneuvojakoulutus-2/>

<http://www.uusperheneuvoja.fi/uusperheneuvonta/>

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/uusperheen-parisuhde/

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/uusperheen-parisuhde/5-vanhemmuuden-hoitaminen-yhdess/

Liitteenä Yhdessä-palikat – ohjekirja erillisenä tiedostona